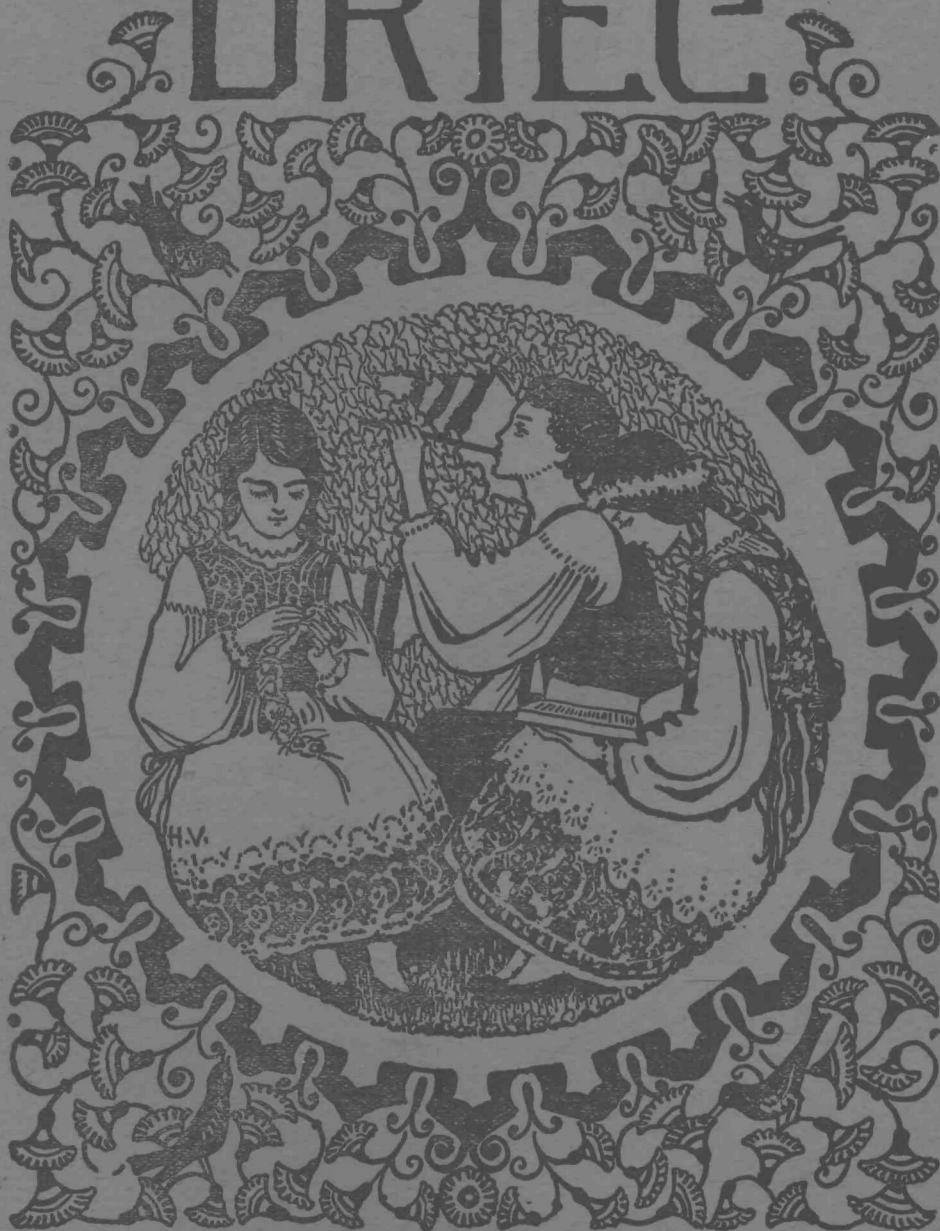

Poštnina pavšalirana.

URTEC

LIST S PODOBAMI ZA
SLOVENSKO MLADINO
S PRILOGO "ANGELČEK"
LETNIK: 50. 1920. STEVILKA: 10.-12.

Vsebina:

Fr. Pavšič: Mrtvi mamici. (Pesem.)	113
Ksaver Meško: Legenda o cerkvi pri Mariji na Zili. (Konec.)	114
J. E. Bogomil: Kapucin je prišel.	117
Vekoslav: Jesenska pot. (Pesem.)	119
K. G.: Teta iz Amerike. (Igrokaz.) :	120
Dr. Jos. Lovrenčič: Beneška basen. (Pesem.)	127
J. E. Bogomil: Z doma.	128
Bistriška: Cvet iz mladostnih vrtov.	130
Vid Vidov: Dekletova. (Pesem.)	132
Pestalozzi—Gradiški: Veter in mornar.	133
Modrost v pregovorih domačih in tujih.	133
Drobiž,	134
Slovstvo.	135
Listnica uredništva.	136
Rešitev rebusa v 8.—9. šte. »Vrtca«.	136
Rešitev uganke v 8.—9. šte. »Vrtca«.	136
Vabilo na naročbo.	136

Vrtec s prilogo Angelček stane 18 K na leto. Izdaja društvo Pripraviški dom.

Urednik: Jožef Volc, župnik na Rovih. © Oblastem odgovoren: Ludovik Tomažič. © Za upravišstvo: dr. Jožef Demšar, prof. v Ljubljani, Sv. Petra cesta šte. 50. © Našnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO S PRILOGO ANGELČER.

Leto 50. Ljubljana, oktobra-decembra 1920. Štev. 10.-12.

Fr. Pavšič:

Mrtvi mamici.

Misli neutolažljive
kakor divje golobice
tja do travnika, do njive,
do gozdiča, do vodice,
tja do hišice domače,
kjer na pragu nekdo plače —
plašne spó ...

Golobice ve sanjave,
kam hitite mi v daljave — ?

Ni je!

Našle je ne boste
sredi zeleneče hoste,
ne ob stúdeni vodici,
ne na ljubljeni stezici,
niti v hišici domači.

Gôri, gôri je pri Bogu:
name misli, z mano čuti.
Kot v življenju prej nikoli
ondi zame moli
moja mamica.

Ksaver Meško.

Legenda o cerkvi pri Mariji na Zili.

(Konec.)

Bilja¹ godu ziljske patroninje, Device vnebovzete, je danes. Danes ali nikoli!« je govoril grofici tajen glas, ko je šla v tretje z otrokom, z doviljo in kopjanikoma k Mariji na Zili. Še bolj nemirno ji je utripalo ta dan splašeno, izmučeno srce, a še večje je bilo njeno zaupanje v močno priprošnje nebeške Gospé.

Ko so prišli ondi k razvalinam, so našli tam staro beračico. Sedela je na velikem kamenu, in zdelo se je, da je vsa zatopljena v premišljevanje in tiho molitev. Malo je pokimala prišlecem, sicer pa se ni menila za nje.

Dokaj časa je že grofica z doviljo — služabnika sta namreč sedla bolj strani na kamenje in sta se tudi pogreznila v svoje misli in tiho molitev — klečala ob groblji. Molila je s solzami v očeh in dvigala otroka proti nebu, da bi nebesa naposled vendarle morala milostno pogledati nanj. Kar nenadoma pa pritapa k njim stara beračica.

»Milostna gospa, podelite kaj ubogi siroti!«

Grofica naglo seže ob pas. A spozna z neprijetnim presenečenjem, da je pozabila doma torbico, ki sicer nosi v nji denar s seboj. V zadregi pogleda doviljo. A ta v istotaki zadregi gleda grofico: tudi nima božjega pri sebi.

Ne da bi dolgo premišljevala in se obotavljala, potegne grofica z deteta z zlatom vezani prtič.

»Vzemite to, dobra ženica! Nimam drugega s seboj. Prodajte v mestu, nekaj že dobite zanj.«

Beračica seže po prt, a oči ji nepremično obvisé na obrazu dečjem. Na tistih gubastih, peščenorjavih, raskavih in vse križem razpokanih licih.

»O moj Jezus, kakšen otrok!« zamrmra ženska polglasno.

Grofica se stresne. »Celo najubožnejša beračica se zgraža nad mojo nesrečo!« pomisli z bridkostjo. Z očitno nevoljo pogleda beračico. A ko se sreča njen pogled s pogledom starkinim, ji nenadoma postane tako čudno, da na glas zaplaka. Pozneje se je spominjala: tako mil, tako čudovito nežen in tako poln nebeškega usmiljenja je bil tisti pogled, da si je mogla pozneje tolmačiti le s svojo veliko tedanjo bolje, kako da se ni začudena vprašala: odkod ta čudežni pogled pri tej preprosti ženi; odkod to neskončno usmiljenje, ki se lesketá v teh globokih, premilih očeh?

¹ Bilja = vigilia, predvečer.

»Gospa,« povzame beračica s tihim, blagim glasom, »bogato ste me obdarili. V zahvalo vam povem jaz skrivnost. Janez in Fric!«

Služabnika pristopita bolj sigurno, ko če bi ju bila poklicala sama grofica.

»Odgrebita tukajle nekaj zidu! Tam ob voglu so lopate.«

Pozneje kopjanika sama nista vedela prav povedati, kaj je bilo v tistem glasu in vedenju čudne tujke, da sta ji morala biti tako slepo pokorna.

Nista kopala še pol ure, kar se je prikazal iznad sipine dokaj velik, okrogel, lepouglažen kamen. Kamenita, povsem nepoškodovana plošča je ležala čezenj.

»Privzdignita ploščo!« ukaže tujka.

Privzdigneta jo, snameta jo in položita ob velik četverokoten kamen.

Izdolbina v kamnu je bila skoraj polna vode. Nekaj belkastih zvezd je plavalo na površini: kapljice olja.

»Krstna voda je ostala vsa ta leta dobro ohranjena,« prikima starka, zadovoljno zroča v kotanjo. »Okopljite dete v nji, gospa grofica!«

Grofica brez pomisleka uboga. Z drhtečo roko odvijе plenice. Dobilja ji pomaga, ker vidi, da gospa v prevelikem razburjenju in v nemirni naglici pentlje le bolj zadrguje nego jih odvezuje. A tudi dekletu drhté roke, da mora prijeti po trikrat en voz, preden ga odveže.

Komaj pa krstna voda — vsa ta leta kakor nalašč ohranjena za današnji dan — oblije dete, glej čudo! se odluči z vsega malega telesa cela množina umazanih, rjavih luskin. Grbasta koža se napne in postane gladka. Namesto dosedanje peščenaste barve se zalesketajo vsi polni, lepi udje v snežni belini. Grofica naglo zajme vode v peščico in jo izlije v znamenju križa na otrokovo glavo. In glej, skoro v istem hipu se zabeli pred njo obraz bel kakor češnjev cvet, s cvetočimi rožicami v polnih, smehljajočih se licih. Sočne rdeče ustnice se ji namesto prejšnjih suhih in velih smehljajo naproti, in dvoje čudežno lepih plavih oči strmi gor v mamico, kakor bi cveteli pod malim belim čelom dve najlepši potočnici.

»O Marija, Marija!« vzdihne grofica, ki ne ve prav, ali sanja, ali je vsa ta sreča resnica in istina. »Ali je mogoče? Ali si mi res pomagala, ti nebeška Kraljica?«

»O Marija, tako lepega otroka še nisem videla!« se zasmеji in obenem od sreče zjoka mlada pestunja.

Hlapca pa se nagibata osupla čez krstni kamen, strmita vsa zavzeta v prekrasno dete, in še njima polzijo po zagorelih licih debele solze in padajo na krstni kamen in v čudotvorno vodo.

»Kje je dobra ženska?« se po hipih prve blaženosti ozre grofica. Dragoceni pajčolan, ki je kril otroka in ga je darovala grofica starki, je bil nedaleč proč razprostrt čez sivkasto sipino; o starki pa ni bilo sledu.

Vsi se spogledajo začudeno.

»Ali nam je bila res poslana iz nebes?«

Kdo je bil tisto popoldne najsrečnejši mož v koroški deželi? Ali ne gospod Ludovik, grof groteneški in bekštajnski? Kdo je pred vso grajsko družino poljubil gospé grofici na grajskem dvorišču roko, ko so prišli z otrokom v grad, in je prisrčno prosil: »Gospa Barbara Elizabeta, pri Bogu vas prosim, odpustite mi.« Ali ni bil to gospod Ludovik, grof groteneški in bekštajnski, na domačem gradu in širom dežele znan po svoji hudi jezi, sirovosti in silovitosti? In kaj je rekla jokajoča grofica? »Bog je vse odpustil. Sicer nam ne bi bil pomagal.« In grof! Ves blažen od sreče, je priznal glasno, da so slišali vsi grajski: »Da, pomagal je! In jaz spet verujem, verujem!« Kdo je nesel malega grofiča med smehom in solzami v grajsko kapelico, da se zahvali tam, s tem prelepim otrokom v naročju, še enkrat Bogu in Mariji? Ali ni bil to tisti osorni, mrki grof Ludovik, gospod groteneški in bekštajnski, ki so strašile z njim svojo neubogljivo deco kmetiške matere? In kdo je najdalje v noč klečal v kapelici, zatopljen v gorečo molitev? Je li bil to stari sluga Pavel, ki ni mogel spati in se je že pripravljaj na smrt, ker je z vsakim dnem bolj bolehal? — Morda pa oče gvardijan iz Beljaka, ki so ga vzeli grajski kar s seboj, da jim drugo jutro bere v grajski kapelici sveto mašo in jim zapoje slovesen Te Deum? Tudi ta ne! Bil je gospod Ludovik, grof groteneški in bekštajnski, dosedanji nevernik. V globino srca zadet po nenadnem čudežu je klečal na golih kamenitih tleh kapelice, zatopljen v premišljevanje svojega dosedanjega življenja, izgrešenega življenja, proseč Boga v vroči molitvi odpuščenja in milosti, da prične novo boljše življenje...

* * *

Drugo jutro je hitel sel na brzem konju v Gradec h gospodu Antonu, da ga povabi za botra h krstu. Čez teden dni je bil gospod Anton že v Landskronu.

Kar je gospod Ludovik obljubil, je skupno z bratom Antonom tudi vestno izpolnil. Sezidala sta na Zili v zahvalo Bogu in nebes in zemlje mogočni, dobrotni Kraljici veličastno cerkev. Leta 1606. sta jo dokončala, kakor znani še sedanjim rodovom napis, vsekane v marmor v prezbiteriju cerkve.

Krstni kamen, spominek čudeža, sta pa dala vzdati ob vhodu v cerkev. Zdaj služi tam za kropilnik.

* * *

Mnogokrat so videli od tedaj Ziljani grajsko gospodo, ki se je posebno ob biljah pred velikimi prazniki ali ob velikih praznikih pripeljala, a še večkrat peš priromala na Zilo in je dolge ure preklečala v cerkvi, v gorečo molitev zatopljena.

Grofica je vsakikrat prinesla ali privedla prvorojenčka s seboj.

Ko je grofič nekoliko odrasel, je postajala gospa Barbara Elizabeta čestokrat z njim ob grajskem oknu in zroča dol na Zilo, mu je pripovedovala o čudežnem njegovem ozdravljenju. Fantiču so se bliskale oči, čestokrat so se mu napolnile tudi s solzami. Komaj je čakal, da z mamico spet poromata k predobri Gospe na Zili. Kadar je pa prišel domov oče, ki je bival tedaj večinoma na cesarskem dvoru, kjer je užival, ko je pričel drugačno, resno in bogoljubno življenje, velik ugled in visoke časti, so šli vsakikrat skupno k Materi božji na Zilo. Saj je niso mogli nikoli dovolj zahvaliti za preveliko milost, ki so jo sprejeli od Boga po njeni priprošnji...

In kakor je dobila plemenita rodovina groteneška in bekštajnska v tistem težkem času časní srčni mir pri Mariji na Zili, tako je našlo več udov te družine v ziljski cerkvi tudi po smrti mir in pokoj. V veliki grobnici v kapelici svete Ane počivajo: Gospod Žiga Friderik († 1607.), gospa Barbara Elizabeta († 1612.), gospod Ludovik, rimski grof, tajni svetnik cesarja Ferdinanda II., deželni oskrbnik koroški, umrl na svetega Rešnjega Telesa praznik, 11. junija 1637., grof Karl († 1630.) in grof Francišek Bogomir († 1638.) — on, ki se je zgodil na njem ta veliki čudež.

Njih prahu: mir in pokoj! Njih dušam: večna luč!

Kapucin je prišel...

J. E. Bogomil.

Doznega poletnega jutra je prišel v hišo kapucinski brat Vincencij. Imel je dolgo, čisto sivo brado. Ah, kako smo se ga otroci ustrašili! Naš Jožek ga je pogledal izpod čela, pa se mu je precej pričelo temniti in oblačiti, in v očeh so se prikazale obile solze. Ves plašen je iskal, kam bi pobegnil in kje bi se skril. Ko je našel pri malih vratih, vodečih na dvorišče, toliko svetlobe, da se je dalo izmuzniti skoznje, — smuk! — je bil že zunaj na prostem in rešen strahu. — Nak! Ne še! Kaj, ko bi tisti kosmati mož stopil za njim? Skriti se mu je moral še v hlev. Tako se mu je zdelo najbolj varno.

Čez čas je pa tiho stopil pred hlev in tam ob vratih čakal in skrivaj pogledoval, kdaj bo strah odšel.

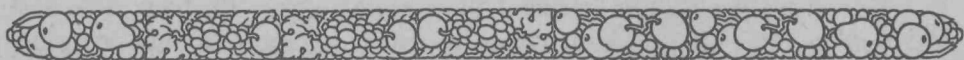
Pred hlev so pa stopili oče.

»Pojdi v vežo, pa boš dobil podobico!«

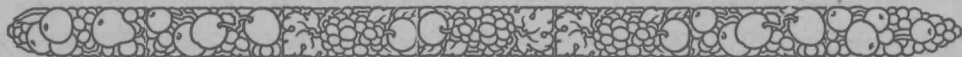
To pa, to! Podobico bi pa rad. Samo, da bi ne bil tisti mož tako kosmat! Strah in hrepenenje sta se bojevala v Jožku.

»Le pojdi no, saj bom jaz pri tebi!« reko spet oče.

Trdo je prijel Jožek očeta za roko in počasi stopal z njimi v vežo. Brat Vincencij se je pa zadovoljno smehljal in držal v rokah podobico.

Kapucin je prišel . . .

»Na, le vzemi, saj vem, da si drugače priden.«

Plaho je iztegnil Jožek svojo roko, z levico se pa še krepkeje oprijel očeta. Podobico je že imel v rokah. Kapucina se je potem čimdalje manj bal. Popolnoma mu je pa odleglo šele takrat, ko je bil kapucin že pri sosedu.

Ko je hodil kapucin drugič po vasi, se ga pa Jožek ni nič več bal. Podobica mu je strah čisto pregnala. Samo to ga je skrbelo, če bi se kapucin ognil njih hiše? Saj gotovo še vè, kako se ga je on zadnjič bal. Mogoče je pa zameril? — No, pa se ni ognil hiše! In ko je blagi brat Vincencij segel v torbo po podobico, mu je Jožek že čisto sam pomolil svojo desnico.

Tako je bilo pri Jožku in tako je danes pri Polenškovich. Tinčku se že svetli obraz. Podobico je dobil: kako jo zadovoljno ogleduje! Micika je pa ravno na vrsti. Plaho se ozira vstran, pa jo bo podobica že premagala, da bo bolj pogumna, posebno, ko bo videla, da se Tinčku ni nič hudega zgodilo. Milki v Franičinem naročju se pa ne čudimo, da se nekam tesno oklepa Franice in plaho gleda po sobi. Toda vidva — Jožek in Mihec — vidva sta pa korenjaka, no! I, kam se pa skrivata! Le bliže! Le stopita vsak po svojo podobico! Saj ne bo nič hudega! Ali je res Tinček bolj junak kakor vidva?

Čez letoindan bo pa vse drugače. Mladi Polenški ne bodo pozabili, kdo jim je dal podobic. Pri oknih in pri vratih bodo čakali in gledali, kdaj bo zavil v hišo tisti mož, ki ima sicer dolgo, strašno kosmato brado, pa ima vkljubtemu prav mehko, blago srce.

Vekoslav:

Jesenska pot.

*Kot z očmi žarečimi
gleda v noč vasica
z okenci rdečimi...*

*Tih, samoten gre
potnik čez polje,*

*in iz duše žalostne
vstajajo spomini
na radóstne dni
kakor luči rdeče,*

*v noč žareče
s svetlimi očmi.*

K. G.:

Teta iz Amerike.

(Mladinska igrica v dveh dejanjih.)

Osebe:

Matevžek, (10 let), } brata.
Lukec, (8 let), }
Micika, (12 let), njiju sestra.

Sosedov Jurček, (9 let).
Neža, teta iz Amerike.
Deklica - vodnica vaških otrok.

Otroški zbor.

I. dejanje.

(Preprosta soba. Na levi miza s štirimi stoli, na desni vrata.)

1. prizor.

(Matevžek, Lukec in Jurček love »slepe miši«. Na mizi ležita dva odprta katekizma.)

Micika (vstopi. Prataca planeta za mizo h knjigama. Jurček obstoji.) Takole se uči katekizem, takole! To bosta pa jutri znala v šoli! Tako veliki petici bosta prinesla, da se bosta videli lahko z našega hriba. (Vzame ročno delo, sede k mizi in plete.) Kaj pa ti, Jurček, že vse znaš? Nimaš nič dela doma?

Jurček. Znam že vse! Le računske naloge še nimam spisane. Zato sem prišel Lukca vprašat, kako se naredi.

Micika. No, pravega si prišel vprašat! Ta pa kaj zna! Same neumnosti mu rojé po glavi. Če te bo ta učil, ne boš nikoli nič znal! Če slepec slepca vodi, oba v jamo padeta. Veš?

Jurček. Mi bo pa Matevžek pokazal. Saj hodi že v tretji razred.

Micika. Ta pa ni nič boljši. Kakšno norčijo te bo že naučil, prida pa nič.

Matevžek. Tak molči no, modrijanka! Kaj nam vedno pridigaš?

Micika. Zato, ker vam je treba. Nikoli ne bo iz vas treh nič prida.

Matevžek. Za nas bodo že oče skrbeli. Ti nas pa pusti v miru. Saj nisi ti gospodinja v hiši!

Micika. Vem, da nisem, ker sem še premlada. Pa, kar so mama umrli, se čutim dolžno, da gledam jaz na vaju, ker sem najstarejša.

Lukec. Le rajši v kuhinji pazi, Micika, da bo dekla kaj dobrega skuhalo. Pa, da ne bo toliko posode pobila. Nas pa v miru pusti!

Micika. Dekla je res nerodna. Pa saj bo šla tako od hiše, ko pride teta, očetova sestra, iz Amerike. Kako se je veselim! O, kako se je veselim!

Matevžek. Jaz tudi, ker mi bo gotovo zlato uro prinesla.

Lukec. Meni pa tudi in veržico!

Jurček. Škoda, da ni tudi moja teta! Bi še jaz kaj lepega od nje dobil!

Micika. Jaz se pa veselim tete zaradi nje same. Zato, da bo spet gospodinja pri hiši, ki bo napravila red.

Matevžek. Potem bo pa tvojim naukom odklenkalo! Vse ji povem, kako si bila sitna in kako si nas vedno tožila pri očetu.

Micika. Jaz vama samo dobro hočem. Najslabša učenca sta vidva v šoli in največja razgrajča na cesti! Ti, Matevžek, si zlezel lani prav po milosti v tretji razred, in ti, Lukec, v drugega. Samo zato so vaju spustili v šoli naprej, da so učitelj rajni mamí naredili veselje, ker so bili tako bolni. Ti, Jurček, pa našima dvema še pomagaš v lenobi! Pri vsaki nerodnosti ste vi trije skupaj in znani pod imenom: »pasja deteljica«.

Jurček. O, pojdi kam, jaz imam že dosti tvojih pridig! Grem rajši skakat; pa lovili in metali se bomo. (Stopi proti vratom.)

Micika. Ti le pojdi! Saj ti imaš še mamo. Bodo že skrbeli zate.

Jurček. Lukec! Matevžek! Pojdita rajši z menoj! Nekaj novega sem si izmislil! To bo veselje! Pojdita, pridita! (Bratca vstajata, da gresta za Jurčkom. Jurček odide.)

2. prizor.

Micika. Nikamor ne bosta! Če ne, pa pokličem očeta. Dokler se mi ne bosta naučila gladko krščanskega nauka, da vaju bom izprašala, tako dolgo ne bosta šla nikamor. (Bratca spet sedeta in se učita, Micika plete ročno delo. Odmor.)

(Čez čas:) Pa ta Jurček poredni! Da se le vedno pečata z njim! Najporednejši otrok je v šoli; zato pa seveda vaju največji prijatelj. Kakšne neumnosti si je ta fant že vse izmislil! (Lukec in Matevžek se učita. Micika govori občinstvu:) Bilo je lani poleti. Pa se je dogovoril z našima dvema, da bodo prenočili sredi hoste v podzemeljski jami. Popoldne so izginili kakor kafra. V gozdu so zakurili ogenj, nakradli na njivi krompirja in ga spekli v žerjavici. V jamo so si nanosili listja in zvečer zlezli spat. Mi smo jih medtem seveda v strahu iskali, a ni jih bilo nikjer. — Ponoči je pa nastala nevihta. Bliskalo se je in grmelo in treskalo, kot bi bil sodni dan. Ulil se je dež, ker se je oblak utrgal. Voda je začela dreti po vseh jarkih in se stekati tudi v jamo. Naša »pasja deteljica« pa tedaj pokonci! Začeli so klicati na pomoč! Ker ni bilo nikogar, so jo pa udrli v najhujšem naliwu čez drn in strn proti domu. No, doma so potem dobili zasluženo plačilo, da si bodo zapomnili. — Nekoč so pa ujeli sosedovega mačka, pa mu privezali na rep škatljo

in . . . (iz daljave se začuje očetov klic : »Micika !«). Oče kličejo! (Zakliče :) Da, takoj! (Bratcema :) Le pridno se zdaj učita! Kateri bo prej znal, bo pa prej prost. (Odloži ročno delo in odide.)

3. prizor.

(Bratca se nekaj časa učita dalje.)

Lukec. Jaz še prvega vprašanja ne znam.

Matevžek. Jaz pa že dva, ali imamo jih pa osem. Oh, ta sitna naša Micika, ta micasta Mica! Tako bi jo nabil! Pa me bo zatožila očetu. Potem bom pa jaz revež zvečer! (Dečka se učita dalje.)

4. prizor.

Jurček (plane v sobo).! Joj, kaj se še zmerom učita in tičita pri knjigah? Pojdita vendar vun! »Svinjko bijemo«, pa lovimo in mečemo se.

Lukec. Micika bi naju zatožila očetu, in tepena bi bila.

Jurček. Micika je ravnokar nekam šla. Oče so jo poslali. Jokala je, ker očetova prošnja ni uslišana, in bodo morali k vojakom. Zdaj vaju pa ne bo nihče več tepel!

Lukec. Jej, meni se pa oče smilijo!

Matevžek. Meni tudi! A zdaj pokažemo Miciki: nič več nam ne bo ukazovala.

Jurček. Micike gotovo ne bo celo uro nazaj. Pojdita, se gremo lovit!

Vsi. Pojdimo! Pojdimo! (Veselo odidejo.)

(Zavesa pade.)

II. dejanje.

(Čez nekaj tednov. Prejšnja soba, a bolj v neredu.)

1. prizor.

(Bratca »vlečeta špano«. Čez čas :)

Lukec. To je pa le pust, ko sva sama ostala.

Matevžek. Samo še dekla je pri hiši. Pa, ko bi vsaj kaj dobrega skuhala. En dan jemo krompir pa zelje, drugi dan pa zelje in krompir. Micika se je pa peljala k očetu, ki so zboleli pri vojaki. Tete iz Amerike pa še ni. (Zunaj se začuje klic : Pismo!)

Bratca. O, pismo, pismo! (Plar eta pokonci.)

Matevžek (vzame pismo, ki se pokaže pri vratih, in ga ponudi Lukcu). Na, beri!

Lukec (odriva pismo Matevžku). Ti, ki hodiš v tretji razred, znaš bolje brati!

Matevžek (vzame pismo). No, pa daj sem. Bom pa jaz bral. (Odpre pismo in bere jecljaje:) »Lilljubi bbbrat!« — To sem jaz, kaj?

Lukec. Ti si? Jaz ti nisem pisal. Morda je Micika?

Matevžek. Saj res! Poglejva, kdo je podpisan! (Čita:) »Tttvoja sssestra Neža.« — Jaz nimam nobene sestre Neže.

Lukec. Neža so vendar teta iz Amerike.

Matevžek. Pa pišejo meni: »Ljubi brat!«

Lukec (ki drži kuverto v roki). Saj ni naslov nate! Le poglej!

Matevžek. Saj res! (Čita na ovitku:) »Gggospod Aaanton Nnnovak.«
To je na očeta!

Lukec. Ali vidiš? Teta pišejo očetu. Kaj pa pišejo?

Matevžek (čita iz pisma jeclaje):

Ljubi brat!

Danes popoldne se pripeljem z vlakom. Prinesla bom nekaj
lepih daril za tvoje otroke: za Miciko, za Lukca in za Matevžka.
Ker bi pa rada prej vedela, če so jih vredni, me pridi čakati na
kolodvor, da mi kaj poveš o svojih otrocih.

Na svidenje!

Tvoja sestra Neža.

Lukec. Joj, joj! Jaz gotovo dobim zlato uro!

Matevžek. Jaz pa tudi! Jaz tudi in pa verižico! Bog ve, kaj
pa dobi Micika? Uthane pa prstane, veš, take z demanti. Saj je ona
res najpridnejša. Gotovo bo dobila najlepše stvari. Oh, zakaj nisem
bil tudi jaz priden?

2. prizor.

Jurček (plane v sobo in vpije). Ha, ha, ha! Kako smo se topli!
Borštnikov Lojzek se je tako jokalo, ker sem ga nabil. Jutri me bo
gotovo zatožil v šoli! (Strese sredi sobe stoječa bratca za rami:) Kaj pa vidva
stojita tu kakor dva štorata? Pojdita vendar z menoj!

Matevžek. Ne veš? Teta iz Amerike pride.

Jurček. Jej, jej! Res?

Lukec. Tu čitaj!

Jurček (pogleda pismo). Kje pa znam? Kar povej!

Matevžek. Veš, teta pride zdajle z vlakom. Pisala je, naj ji pri-
dejo oče naproti, da ji povedo, če smo kaj pridni in vredni njenih
daril, ki jih prinese s seboj. Ker so pa oče pri vojaki, bi jim šla na-
proti Micika. A ta je šla obiskati očeta v mesto, ker so oboleli. Bog
ve, kako dolgo je še ne bo nazaj! Sama sva zdaj z deklo Katro.

Jurček (zamišljen). O darila, o darila! Kaj neki bo vse prinesla
teta Neža?

Matevžek. Meni gotovo zlato uro.

Lukec. In meni tudi! Pa verižico! Miciki, ki je najpridnejša, pa
gotovo zlate uhane in prstane z demanti.

Jurček (začuden). Z demanti? Misliš? Slišal sem, da so demanti
silno dragi. En sam stane več tisoč. O srečna Micika! Ko bi jaz imel

demant, bi ga brž prodal in bi dobro živel. O, da jaz nisem Micika! Teta ima gotovo vse prste polne demantov. (Premišlja.) Le, kako bi še jaz katerega dobil? (Sede k mizi, podpre glavo in ušiba.)

Lukec. Bog ve, kdaj šele pride Micika iz mesta domov? Morda šele čez 14 dni ali pa čez mesec ali še čez dalj.

Jurček (plane pokonci). Ti, jaz pa nekaj vem. Micike ni doma, jaz se pa oblečem v njeno obleko, in teta bo dala demante meni. Če mi pomagata, da dobim demante, bom pa dal vama vsakemu enega. Ali bosta?

Matevžek. Kaj pa, ko bi se zvedelo?

Lukec. In Micika ne bo nič dobila, ko se vrne!

Jurček. Tepca neumna! Ji bodeta pa vidva dala — vajine demante — če bosta hotela.

Matevžek. Jaz se bojim, da se nam ne bo posrečilo.

Lukec. Jaz tudi! Glej, vlak pride vsak čas, in teta bo kmalu tu.

Jurček. Le hitro! Hitro! Dajta mi Micikino obleko, in vsak izmed vaju bo dobil en demant! To bomo bogati! (Matevžek in Lukec vzameta Mickin predpasnik z rokavi in naglavni robec, pa oblečeta Jurčka, ki medtem večkrat ponavlja:) Da vesta, da sem zdaj jaz Micika! Da se ne bosta motila... Vsak bo dobil en demant... (Ko je Jurček preoblečen:) Zdaj pa le hitro vsi k mizi in zelo pridno se učimo, da bo teta videla, ko pride. (Sedejo vsi trije za mizo, vsak k eni knjigi.) Pa dobro pazita, da se ne bosta zmotila in da mi bosta vedno rekla: Micika. — Ker je pa Micika zelo pametna, se bom tudi jaz držal pred teto zelo modro in bom prav pametno govoril z njo. Zdaj pa le začnimo! (Začne se glasno učenje. Dečki sedé tako, da ne zapazijo tete, ko vstopi skozi vrata. Drže dlani pred očmi, slone na komolcih in brbrajo v knjige.)

3. prizor.

Teta (vstopi v popotni obleki s par kovčegi). Nihče me ni prišel čakati na kolodvor! Kako neki to? Saj sem pisala! To je vendar naš dom? V pravi hiši sem! (Ogleduje po sobi.) In ti otroci so gotovo otroci mojega brata? Kako so neprijazni in neolikani. Nihče me ne pozdravi. — A tako — uče se? — Pokličem jih. (Zakliče:) Micika! (Vse mirno.) Matevžek, Lukec! (Dečka pogledata.) Jaz sem vaša teta iz Amerike. Ravno kar sem prišla z vlakom. (Bratca skočita, stečeta k teti in ji sežeta v roko.) No, in ti, Micika? Ali ne boš nič pozdravila tete? Ali nisi ti Micika?

Jurček (se obotavlja). Mhm! (Vstane in stopi med bratca.)

Teta (samazase). Kako je vendar čudna! Dečka sta zdrava in pogumna. Miciko sem si pa predstavljala vso drugačno. Saj mi je oče vendar vselej pisal, kako je pridna in modra in da nadomestuje dečkoma že mater. Hm, hm. (Jurčku:) Ali si bolna?

Jurček. Ne!

Teta. Pa zakaj nisi nič vesela, ker sem prišla?

Jurček. Ker sem zelo pametna.

Teta. Pa zakaj niso oče prišli na kolodvor?

Matevžek. Oče so morali k vojakom, in Micika je šla ... (Jurček ga skrivaj sune, naj molči o Miciki.)

Teta. A k vojakom so morali, in zdaj ste otroci sami doma?

Jurček. Da, sami smo doma in pa dekla Katra, ki je šla v prodajalno.

Lukec. Ja, pa oče so bolni pri vojaki, Micika jim pa ... (Jurček ga skrivaj sune.)

Jurček. Da, oče so bolni, pa jim je že bolje.

Teta (odloži vrhno obleko). No, ljubi otroci, zdaj pa sedimo. Mi boste medtem kaj povedali, kako ste kaj pridni in kaj delate. (Sedejo za mizo: teta v sredi, na levo Jurček, na desno oba brata.) Aj, aj, vidim, učite se krščanski nauk. To je lepo! Pa kaj se še učite v šoli?

Matevžek. Brati pa pisati in računati. Pa tudi zemljepisja in zgodovine.

Lukec. Pa tudi rišemo, telovadimo in pojemo.

Teta. O, lepo petje pa jaz rada poslušam, posebno otroško. No, in ti Micika? Kaj se pa ti učiš?

Jurček. Jaz pa najrajši ekserciram in skačem čez visoko vrv.

Teta (začudeno). To pa vendar ni za kmetiške deklice! Mar se ne učite tudi ročnih del?

Jurček. O ja, tudi!

Teta. Kje pa imaš svoje ročno delo? Pokaži mi ga!

Jurček (vstane in prinese Mickino ročno delo).

Teta. Kaj? Tako lepo znaš?

Jurček. Da!

Teta. No, pa malo nadaljuj!

Jurček (sede, prime šivanko z levico, nerodno ubada in se zbode). Au! Moj prst!

Teta. No, kako si pa nerodna!? Zdi se mi, da to ni tvoje delo. No, pa pusti! Rajši mi kaj zapojte!

Lukec. Jaz znam tisto: »Na planin'cah«.

Teta. No, pa zapoj!

Lukec (poje).

Teta. Lepo, lepo!

Matevžek. Jaz znam pa tisto: »Solnce čez hribček gre«. (Zapoje.)

Teta. Dobro, dobro! Kaj pa ti, Micika?

Jurček. Jaz pa najrajši pojem tisto: »Pobič sem star šele 18 let«. (Poje po fantovsko široko in zateglo.)

Teta (máje z glavo). Čudno, čudno tako dekle! (Jurčku:) Prinesi mi kozarec vode, tako sem žejna!

Jurček (skoči po vodo, pade in vse razlije).

Teta. Kako si vendar nerodna! (Ga vzdiguje.) Ali si se zelo pobila?

Jurček (se snaži). Nič!

Teta. Čakaj, grem sama po vodo! (Stopi skozi vrata. Tu klikne zunaj Micika: »Teta, teta!«)

4. prizor.

Teta (se pomakne nazaj v sobo, držeč za roko Miciko).

Micika. Slišala sem že na poti, da ste prišli iz Amerike. O, kjer bi vas bila videla, bi vas bila spoznala; tako ste podobni našemu očetu!

Teta. Ja, čigava si pa vendar ti, ljuba, prijazna deklica?

Micika. No, jaz sem vendar vaša nečakinja Micika!

Teta. Ti si Micika? In ta je Micika? (Pokaže Jurčka.)

Micika (vidi Jurčka samo od zadaj). Kdo pa je vendar to v mojem predpasniku in v mojem robcu? (Potegne Jurčku robec z glave.) Jej, Jurček, ti si? I, kaj si se pa tako našemil?

Jurček (osramočen vstane. Gre v kot in odloži Mickino obleko ter žalosten čaka, kaj bo).

Matevžek (plane pokonci, ko je Jurček razkrinkan). Joj, zdaj boš pa videl demante!

Lukec (tudi). Zdaj bomo pa dobili demante!

Teta (začudena). Kaj? Kako? I, kaj pa je to?

Micika. So si pa že spet izmislili kako norčijo!

Teta. A, tako? Kar po pravici povejte! Précej, ko pridem, me že hočete nalagati!

Lukec (proseče). Oh, odpustite, teta! Saj vam povem vse po pravici! (Pripoveduje.) Ko ni bilo Micike doma, je pa prišel ta sosedov Jurček, in pripovedovala sva mu o pismu, da pridete vi danes z vlakom.

Matevžek. Da! In veselila sva se, da nama prinesete zlati uri, Miciki pa prstane z demanti.

Lukec. Da! In Jurček bi bil tudi rad kaj dobil. Zato si je izmislil zvijačo.

Matevžek. Da! Rekel je, da je en demant več vreden ko tisoč. Ko bi on enega dobil, bi ga prodal in dobro bi živel.

Lukec. Da! In pregovoril je naju, da sva mu posodila Mickino obleko, da bi vi mislili, da je to Micika, in da bi dali demante njemu.

Teta. A, taka je ta reč!? Prav grdo ste me hoteli goljufati! Miciko ste hoteli pripraviti ob njene darove, njo, ki je najpridnejša! — O, kako ste poredni! — Res sem prinesla daril za vas vse, in tudi zate, Jurček, bi bilo kaj ostalo. A ker ste tako poredni, ne dobite ničesar. Ti, Jurček, si pa najporednejši, zato ne smeš priti nikdar več k nam! (Jurček zajoka.) Kar domov se poberi in več se mi ne prikaži, dokler ne bom čula, da si se poboljšal. Tedaj ti bom znabiti spet dovolila, priti katerikrat k nam. — Miciki pa takoj dam njena darila. (Miciki:) Na, to verižico! (Jurček se joka in od strani gleda Mickino darilo. Žalosten odide.)

5. prizor.

Micika. O, to darilo je prelepo zame! Preveč je to, preveč! (Teta ji dene verižico okoli vratu.)

Teta. Le imej jo le, ker si bila pridna!

Micika. Oh, v svojem veselju sem kar pozabila povedati, da so oče odpuščeni od vojakov in da pridejo s prihodnjim vlakom domov.

Teta. O, potem jim pa idiva kar naproti!

Matevžek in Lukec (veselo). Midva tudi, midva tudi!

Teta. Vidva nikamor! Za kazen ostaneta doma in prej ne dobita od mene ničesar, dokler se ne poboljšata. (Dečka sedeta h knjigam in ihtita.) Midve pa greva naproti očetu. (Primeta se pod pazduho in gresta proti vratom. Tu jima stopi nasproti deklica, vodnica vaških otrok, in pozdravi teto:)

6. prizor.

Deklica-vodnica: Draga teta! Mi vaški otroci bi vas radi pozdravili, ker ste se spet srečno vrnili iz daljne Amerike v lepo našo domovino. Zdaj našim ljudem ne bo treba več na tujem iskati zaslužka. Naša domovina nam bo dajala zadosti dela in jela. Dovolite, da vas pozdravimo kot prvo, ki se je vrnila iz tujine v našo vas! (Otroci se pripravijo, da zapoje.)

Teta. Le zapojte, le zapojte, otroci! (Otroški zbor v narodnih nošah nastopi in zapoje »Lepa naša domovina«.)

Dr. Jos. Lovrenčič:

Beneška basen.

Miš, lisica, volk, volčica
se o kresu v temnem lesu
so sestali,
o vremenu modrovali.

Miš, drobna miš,
ko da je pogledala iz moke
in zaduhala cmoke,
je rekla: „Dež bo, dež!“

Pritrdila je volčica:
„Bo, pa le plohica!“

Volk je dvignil glavo:
„Kaj vedvé! Jaz vem pravo!
Več naj nisem volk,
če ga bo le en — klobuk!“

Lisica je molčala
in se ozirala okrog.
Zagledala je lovca in zbežala,
pretkanka, v svoj brlog.

Opomba: „Miš“ beri s polglasnim e, „volk“ izgovori beneško: vuk!

Z doma!

J. E. Bogomil.

Mihovčkova bajta je bila zelo zadolžena. A vsi Mihovčkovi so ljubili svoj dom: oče in mati, sin in hčere. Vsi so se trudili in služili, da bi ga rešili; pa so prišle nove potrebe in nove nadloge, in dolg se le ni hotel zmanjšati, še naraščal je.

Zaskrbelo je Mihovčkovega očeta: »Kaj bo? Bajto nam bodo prodali!«

In očetovo skrb je videl sin Janez, korenjak čez in čez, pa je dejal: »Ne bodo nam prodali naše bajte, ne! V Ameriko bom šel.«

Svoj namen je razodel materi, in mati ga je razodela očetu. Vesela sta bila oba, ker sin tako ljubi svoj dom, a žalostna sta bila tudi oba, ker hoče sin od doma. Hoče? Prav je, da hoče! Če ne, bo pa enkrat moral, in vsi bodo morali...

»Pa bi si kjé bližje poiskal dela?« mu je prigovarjala mati, ko se ji je zdela Amerika le predaleč.

»Ali kje? Kdo pa tukaj mara za bajtarja in za bajtarskega delavca? Vsak bo dejal: Aha! Bajtarjev sin je! Lenuh!«

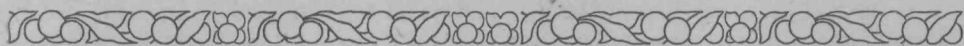
Torej v Ameriko!

Sklep je dozorel. Janez je odhajal. Že je bila ura ločitve. Oče je naložil prtljago, da jo odpelje na železnico. Čez vrh gre pot. Solnce pripeka. Vroče mu je. Zdajpazdaj si obriše pot — in kdove, če ni vmes tudi kaplja iz oči? Sestre tudi jokajo doma. Težka jim je ločitev od brata. Prav tako se jim zdi, kakor bi Janeza odnesli pogrebci. On gre, in ne bo ga več. Mogoče pač čez mnogo let, a nekdanji blagi Janez to ne bo več... Kako bo medtem vse prazno doma, ko ne bo Janeza ne v hiši ne v hlevu ne v skednju ne na polju ne nikjer...

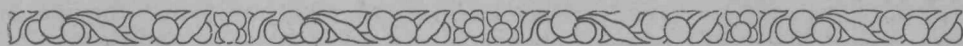
In mati? Težko premaguje svojo bol. A jo mora. Mati mu je; ne sme se kar tako ločiti od njega, brez zlatih besed, brez nauka, brez opomina. Spremlja ga čez hrib, a v Ameriko ga ne more. Kako bi ga rada! Kdo ve, kaj bo tam z njenim Janezom? A če bi bila ona pri njem, bi ostal dober. Tako pa... Torej vsaj zdaj še: zadnje besede na prelazu, najboljše brašno!

Janez je odšel. Kmalu so pričela prihajati pisma. Prihajal je tudi denar, celo obilno. Amerikanski dolar je rešil tudi Mihovčkovu bajto. Čez več let se je vrnil tudi Janez in prinesel s seboj precejšnje premoženje.

Prišel je, pa je kmalu zopet odšel. Doma mu ni bilo več všeč. Le nazaj ga je vleklo čez morje. In domačim tudi ni bilo več tako težko po njem. Navadili so se živeti brez njega. In pa preošaben se jim je zdel. Domače navade so mu bile smešne, neumne. Vere pa vendar ni zavrgel. Drag spomin mu je bil na mater. Žalibog, več ne!

Zadnje besede na prelazu.

Odšel je drugič in potem ni več pisal tako pogosto. In tudi pošiljal ni. V Ameriki si je ustanovil svoj dom. On sam je ostal še Slovenec in veren, a njegovi otroci ne znajo več slovenski, dasi bi lahko. Tudi verni niso, ampak nekateri veri katoliški celo sovražni. In tudi tega bi ne bilo treba. Amerika ima slovenskih in verskih šol v vsakem večjem kraju. A če Slovenec zanje ne mara? In mu je le vse tuje — sveto?

Cvet iz mladostnih vrtov.

Bistriška.

Kakor bi zavel preko mene dih deviških lilij, tako mi je, če se spomnim na otroška leta, na svojo mladost.

Danes mislim nanjo. V srcu diši po sladkobí, v očeh igra vesela luč.

Daj, za hipec se vrni, ti solčna, zlata mladost! Objemi me, zakopli me v svoje bogastvo! Dolga leta so med nama; več se ne vrneš, ker si umrla ...

Pozdravljeni vsaj spomíni na njo! Glej — očka moj, jaz mislim na te! Ti spiš v grobu. Dolga so leta, kar te ni več pri otroku. Tvoj daljni, mrzli grob boža moj pogled, in v srcu je iskrena, verna misel.

Čas jabolk, hrušek, orehov in turščice. Tako dolgo je bilo treba čakati nanj. Danes —! Hej, z očkom in Doro brž na železnega vranca, pa po ozkotirni železni cesti do Domžal. Kje so še bele Moravče! Trg dražestnih hišic sredi zelene poljane, očuvan od dehteče Limbarske gore. Le cvili, ti vranec sajasti, in spuščaj dimaste pene! Počasen si, počasen, mladost pa je hitra in poskočna. Pihaj, cvili, puhaj!

Domžale — Dom-ža-le — o, kako lepo si zaklical, ti debeli sprevodnik!

Očka, daj mi roko, da se ne izgubim med vozovi in vozički. Ti, Dora, pa drugo roko, da mi bo prijetneje sredi med vama.

Po beli cesti naprej! Bratci, nagajivčki, in sestrice, paglavke, tudi tukaj se vas ne manjka? Lep konjček — tako znan se mi zdi — dirja proti nam. Joj, očka, aj, Dora! Stric Lojze in njegov konj Turče. To je pa za nas! Ročice ploskajo, nožice plešejo, očka se smeji, in resna Dora komaj kroti podivjančka.

Ti moj dobri stric! »Kar na voz, punčka moja! Očka in Dora pa ostaneta tu.« Glej, veselje je padlo na belo cesto in se je razsulo med prah. »Tudi jaz ne grem.« — Očka in Dora peš, podivjana ubožica pa na vozu? Nak! Kar poženi, striček-možiček — mi pa že prihrumimo do bele hišice med sladkim sadnim drevjem.

»E, punčka, ne bo hudo, ne bo! Hitro na voz poleg mene! Ti, očka, pa zadaj z Doro!« — Hi, hi — skok visoko od zemlje! Kam z veseljem? Ubogi stric komaj braniš svojo brado pred drobno ročko, ki gazi neusmiljeno po njej. Hi, Turče, hi!

Voz drči po beli solnčni cesti, ki se plazi med tiho poljanico, kjer trepeče bolno in žalostno podlessek. Tam na desno pa dobski boršti! Glej, kako prebarvani! Mehka zelen bukve se je prelila v žarko zlato; molčeči temni hrastovi listi so zablesteli v rdečem sijaju! Le tista mirna, topla barva smrek še drhti in se tiho potaplja v jesenski luči. Na levo pa kipe vrhovi, vsi svetli, vsi beli, obsejani od ljubezni jesenskega solnca. O planine, kraljevsko lepe!

Turče hiti čez jesensko plan, kakor da mu gori pod kopiti; cesta sega še daleč. Vasi in vasice hite mimo, bele cerkvice z rdečimi kapiami mirno čepe na gričkih, podobne golobčkom, ki si ne upajo pod svetlo nebo. Prekrasna slovenska zemlja! Moja domovina je bogatejša v lepoti od vseh prostranih in glasnih onkraj morja. Kje so planine mehkejšje od naših, kje so poljane svetlejšje od teh? — Voz je obstal, Turče je veselo zahrzal.

Golobičica — bela, drobna hišica me pozdravlja s svetlimi očesi. Zrela jabolka in hruške mi dihajo mehak pozdrav v lica. Joj, to bodo rezali zobje! Sladkost, sama sladkost! Turče v hlev, gostje v hišo. Dom mojega očeta!

Tiha, pobožna misel mi plava do njega, pozdrav od srca globin, pozdrav na vse drage, ki so delali pri tej hiši, na tej grudi s trdo roko in z mehko, ljubečo dušo. Koliko življenja je vzklopelo danes na tem prostoru! Lola brenči okrog mene, petelinčki-potepinčki odpirajo kljunčke in pozdravljajo, pisane kokoške me obsipavajo — vse samo veselje, življenje! Janezek, na te bi skoro pozabila! — In krepko se objameta ročici dveh prijateljčkov.

»A boš pasva pri mñ?«

Veš, da bom, Janezek!

Moja bo Sivka in Dimka, tvoja pa Ruča, Ciba in Jara. Pa si bova zakurila sredi ledine, pekla krompir, pela in vriskala, da naju bodo vesele bele gore v jasni daljavi. Dora in očka, to bo lepo!

Teta nosi na mizo in vsi jedo: očka, Dora, stric, Janezek. Zakaj bi ne pobožala tudi jaz dobrega kruha, ki ga zna peči samo moja teta. O — pa strd!

»Le ugrizni, otrok, in jej, potem pa lahko greš z Janezkom do kravic in pujskov, muck in kužkov!«

Tako resno se drže vsi okrog mene. Kdo vas bo gledal?

»Janezek, roko mi daj, pa hajdiva ven v veselje, med živalce in rožice!«

Skok čez prag. Najprvo v hlev, potem v svinjak, malo k muckam in nazadnje do potočka, kjer plešejo ribice — Janezkove znanke.

»Pekva jih bova.«

Veliko jih je in dobre bodo, samo počasi jih bova jedla.

»Kam pa sedaj, Janezek?«

V shrambo po jabolka. Komaj morejo zreti oči na kupe in kupčke rdečeličnih jabolk.

»Špelca, ta-le bo dober, pa ta, ta!« —

Težko drže drobne ročice založljaje in dobre izbirke. Kako se udirajo beli zobje po mehkem mesu! Jabolko za jabolkom, drugo slajše od drugega.

V hišo! Še vedno se pogovarjajo in pridno segajo po kruhu in mesu, ki tako prijazno zre raz krožnikov.

*

Prvi dan je minul, in sledila mu je še dolga vrsta lepih. Ves čas sva bila z Janezkom skupaj. Na paši, pri kravicah so potekali dnevi, in ure so brzele mimo naju kakor iskri vranci.

Janezek, prijatelj mladostni, kako ti je danes? Ali ti ne zakliče ob tihih urah tvoja duša tistih solnčnih dni? —

Povej, ali si zaželiš nazaj med sladke gozdove v mehko rožnato dolino?

Najlepše pesmi sva poslušala takrat in največja sreča je vriskala v srcu ob tistih urah.

*

Mladost je umrla, odmevi njene pesmi pa mi pozvnanjajo v duši še sedaj. Za eno kratko uro da bi se vrnil njen pojoči vrisk, njen solnčnočisti smeh! Za eno kratko uro!

Leta so izzvenela... Rožnate sanje so padle na cesto življenja med kamenje in so se ubile.

Vid Vidov :

Dekletova.

Vesela sem.

Ne vem, zakaj.

Srce mi navdaja tihótina radóst —
oj, lepa si, lepa, srečna mladost!

In srečna sem.

Ne vem, zakaj.

A v srčecu mojem sto lepih je nad —
zaklad je pač to, če človek je mlad.

Veter in mornar.

»Če veslam jaz gor, pihaš ti dol; in če hočem jaz dol, veješ ti gor,« se pritoži mornar Eolu, gospodarju vetrov.

»Veš kaj?« mu odgovori Eol. »Če piham jaz dol, veslaj še ti doli če pa piham jaz gor, veslaj še ti za meno!«

»Če pa sodiš, da ti nalašč nasprotujem, nasprotuj še ti meni!«

Pestalozzi — Gradiški.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Lastovica.

Lastovica in gost prinese v hišo radost.

Lastovica iz doma — sreča z njo odroma.

Lastovica pomlad, vrana zimski hlad.

Ena lastovica ne stori poletja.

Lastovica glasno pride, tiho odide.

Vsaka lastovica pozna svoje gnezdo.

Lastovica z blatom plača.

Nizko lastovica — kmalu dež.

Na Marijino Ime se lastovke selé.

Reki:

Bela lastovka.

Ima lastovko pod klobukom.

Glazen ko mlada lastovka.

Led.

Nihče ne gre rad prvi na led.

Le osel gre dvakrat na led.

Led nima tramóv.

Čez led ni cest.

Na ledu je lahko pasti.

Tudi debel led solnce stopí.

Kadar je polno ledenega, je polno ognjenega (za hudo zimo vroče poletje).

Reki:

Na led speljati, posaditi.

Na led zidati.

Ledu zaupati.

Lemež.

Lemež ljubi jutro.

Lemež svet drži.

Lemež hoče mir.

Če lemež rjaví, vse stoji.

Rabljeni lemež bleščí, voda stoječa smrdí.

Dokler blešči lemež, kmet ni revež.

Lemež tega redi, kateri se ga drži.

Oster lemež — dobra brazda.

Kakršen lemež — taka brazda.

Lemež se ne strè, če orač umrè.

Len, lenoba, lenuh.

Len v mladosti, uren v starosti.

Kdor je len, je sčasom tudi lesen.

Len pri delu, prvi pri jelu.

Len se redi.

Lenoba je gniloba, gnusoba.

Lenoba je vseh grdob grdoba.

Lenoba je vsega hudega mati.

Lenoba je vse hudobije začetek.

Lenoba — vragova mreža.

Lenoba je vragova dekla.

Lenoba je bližnjica do sramote.

Kjer ljudje nič ne delajo, se uče hudo delati.

Kjer je lenoba, kjer je postavljanje, tam je blizu hudo dejanje.

Kjer lenoba v hiši, so gospodinje miši.

Lenoba in spanje malo prida žanjeta.

Lenoba ima malo zagovornikov, a obilo prijateljev.

Lenuha dan straši.

Lenuh pravi: Kdaj bo noč?

Lenuh rad na uro gleda.

Lenuh je rekel, ko so mu dali jabolko: »Ali je olupljeno?«

Lenuh zvečer s cepom pritiska.

Lenuh samsebi čas krade.

Lenuh bi še spat ne šel iz strahu, da bo treba vstati.

V lenuhovi hiši je zmiraj praznik.

Lenuh ima v tednu sedem nedelj.

Lenuhu je zmiraj dolgčas.

Mlad lenuh — star tat.

Lenuhu ni poti brez trnja.

Leži kakor gospod, vstane kakor berač.

Lenuhu rad kruli glad po trebuhu.

Lenuhi so v rodu z grduhi.

Lenuh je rajši tri dni lačen ko en dan delaven.

Lenuhova njiva je polna kopriv.

Lenuh in zimsko solnce malo opravita.

Reki:

Len, da bi sir molzel.

Len, da smrdi.

Len ko mrha.

Len, da bi se ne prevalil iz solnca v senco.

Len, da ga je zemlja žalostna.

Lenobo pasti.

Lenuh, da ga dalj zrinese ko pošlješ.

Drobiž.

Velikansko božično drevo. V londonski kristalni palači, ki služi v prirejanje razstav, so postavili l. 1878., torej pred 40. leti umetalno božično drevo, ki je bilo 120 čevljev visoko ter je bilo iz posameznih drobnih jelk tako spretno sestavljeno, da je gledalec mislil, da je to eno samo veliko drevo. Ves London je romal k temu drevesu, da bi videl največje božično drevo vseh narodov in vseh časov. Drevo je stalo 100.000 K, na njem je viselo četrt milijona reči (bonbončkov, igrač, zastavic in drugih okrasov). Jelke, iz katerih je bilo drevo sestavljeno, so pripeljali iz Škotske, igrače pa iz Nemčije in Francoske.

Alkohol. — Kdo je to — alkohol? Čudno ime! Tujec je, a vendar se je že tako udomačil po naših deželah.

Koder je divjala vojna vihra, je vse opustošeno. Razdejana sela in vasi, krava in razrita polja pričajo o strašnih bitkah, ki so se bile tamkaj.

Kadar se utrga v gori plaz in drevi v dolino, potegne za seboj vse, kar mu pride na pot. Podira hiše, zasuje plodne vrtove.

Tako in še hujše razdejanje povzroča tudi alkohol. Uniči človeku njegovo imetje, mu ukrade njegovo srečo in mir srca. Pustoši v mestu in na kmetih, na gorah in v dolini; ne izbira nič po starosti in po spolu. Star ali mlad, vsakateri mu je všeč, da se mu le vdá z vso dušo.

Temu zavratnemu sovražniku se hočemo postaviti v bran, zato smo mu napovedali neizprosno boj.

Kje pa je ta sovrag? Kakšen pa je, da ga bomo poznali, ko pride do boja?

Na cesti srečamo moža, ki se opoteka in meri cesto z negotovimi koraki. Vsak otrok ve: »Tale se je napil!« Da, v pivu, v vinu ali v žganju je užival alkohol, in pijača je premažala pivca. Mož, ki je na videz krepak, pade one-mogel v obcestni jarek.

V pivu, v vinu in v žganju je alkohol. Kdor pije te pijače, se vdaja alkoholu.

Kaj vse naredi nesrečni alkohol? Delavca privede iz delavnice v beznico. Očetu iztrga zadnji denar, da morajo njegovi otroci stradati in zmrzovati. Krovca vrže s strehe. Popotnika pahne z brvi v potok, kjer umre žalostne smrti.

Alkohol zavaja ljudi v kreg in prepir, povzroča uboje, rope in umore. Strašna so njegova zlodejstva!

In vendar ga častijo in ljubijo stotisoči! Koliko denarja napravijo radi njega! Ali njemu ni le za ljudski denar, on hoče ljudi, hoče njih duše.

Na tisoče jih pahne vsako leto v kaznilnice, norišnice, ubožnice. Premnoгим otročičem upleni kruhek izpred ust, jim ukrade gorko oblačilce. Spodi jih izpod rodne strehe v revščino in nesrečo, da ne spoznajo nikdar solnčnih mladostnih dni.

Hujši kakor vojska in kuga je alkohol.

Nihče ni varen pred tem samodržcem. Kdorkoli seže po kozarcu piva, po kupici vina ali žganja, gre za njim. Alkohol je povsod: po sejnih in veselicah, povsod nastavlja svoje mreže. Ob nedeljah in praznikih je še zlasti nevarno njegovo zapeljevanje. Tem nevarnejši je alkohol človeku, ker ne prihaja k njemu kakor sovražnik, marveč se mu smehlja kot najboljši prijatelj.

»Na zdravje!« kliče ljubeznivo. Žejnemu podaja kipeče pijače. Obupanega tolaži z iskrečim se vinom. Sočutno se ponudi prezebajočemu delavcu. Vsakogar hoče zveseliti, okrepčati.

Ponuja modrost, mir, srečo. In vendar je največji lažnik. Kdorkoli mu zaupa, je bridko ogoljufan.

Ptičji paradiz. Največja ptičja država je na Laysansu, v neobljudeni pustinji, ki spada v skupino Havajskih ali Sandwichskih otokov. To je koralni otok, ki meri 17 štirjaških km. V dalji 4 km je pokrit s peskom, čigar najvišja točka se pne 12 do 13 metrov nad morjem. Razen nepreglednih ptičjih jat in orjaških želv, ki grejejo svoje nepredorne ščite v žarkih zahajajočega solnca, ni na tem otoku menda nobene druge žive stvari. Nikjer na vsej zemlji ni na tako majhnem prostoru toliko in tako raznovrstnih ptičev kakor na Laysansu. Število tam živčih ptičev se cení na najmanj petnajst milijonov. In to veliko število naraste vsako leto za nekaj tisoč priseljencev. Človeku, ki pride v ta kraj, se to najbolj čudno zdi, da se krilati prebivalci laysanskega otoka nič ne boje ljudi. Neki popotnik pripoveduje, da je o svojem prvem obisku ptičjega kraljestva moral korakati jako oprezno, da ne bi pohodil ptiča ali jajec. On in njegovi sopotniki so morali večkrat trpeti, da so jih mladi albatrosi, ki še niso znali letati, jezno kluvali v noge zato, ker so jim kalili mir, ali pri tem je mladič vedno izgubil ravnotežje in se prekucnil v pesek.

Slovstvo.

Jugoslovanska knjigarna je založila in izdala naslednje knjige, ki jih toplo priporočamo:

Skrivnost najdenke. Povest. Spisal Reimmichl. Poslovenil P. II. izdaja. Cena z drag. doklado vred broš. K 9-60, vez. K 14-40. Tudi za mladino primerno.

Josip Jurčič: **Spisi.** Uredil dr. Ivan Grafenauer. VI. zvezek. Doktor Zober. — Tugomer. Cena z drag. doklado vred broš. K 19-20, vezano K 31-20. Za odrasle.

Osnovni pojmi opisne geometrije. Stavil Fran Jeran, profesor na drž. realki v Ljubljani. Cena K 38.—, z doklado K 45-60. Za dijake.

Fran Levstik: **Poezije.** II. in III. zvezek. Uredil C. Golar. V Ljubljani 1920. Cena zvezku broš. K 12.—, vez. K 24.—. Za učiteljske knjižnice.

Kraljica-mučenica. Zgodovinski roman iz 16. stoletja. Španski spisal P. L. Coloma. Po šesti izdaji prevel Franc Poljanec. Prvi del. Ljubljana 1919. Cena broš. K 30.—, vez. K 42.—. Za šolske in ljudske knjižnice.

Slovenske dežele in Istra. Zemljevid s podrobnim razvidom Ljubljane z okolico. Velja vsak list z draginsko doklado vred K 8-40.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (političen pregled in železnice). Zemljevid s podrobnim razvidom Beograda z okolico. Velja vsak list z drag. doklado vred K 8-40.

Anton Kosi, šolski ravnatelj v Središču, je izdal za učence ljudskih in meščanskih šol: **Pravila o lepem vedenju.** Natisnila Medjimurska tiskarna v Čakovcu. Cena K 1-50. Ker pripravlja šola za življenje, zato je njena dolžnost, da navaja mladino k vsemu, kar ji bo koristilo v poznejši dobi v javnem življenju. Med drugim je njena dolžnost tudi, da seznani učence z glavnimi pravili lepega in dostojnega vedenja ter pazi potem tudi na to, da se mladina v šoli in izven šole ravna po teh pravilih. Ta zahteva je zlasti sedaj upravičena, ko se je pojavila kot ena žalostnih povojnih posledic tudi med šolsko mladino brezprimerna posirovelost, ki jo je treba zatirati z vsemi sredstvi. Eno zadnjih sredstev, da se ta namen doseže, gotovo ni pouk

o lepem vedenju. Učiteljstvo sicer uporablja pri pouku vsako priliko ter opozarja mladino na veliko važnost prikupnega vedenja z ljudmi o raznih prilikah, toda splošnega navodila ali kažipota ljudska šola v Slovincih do sedaj še ni imela. Temu nedostatku je skušal odpomoči A. Kosi z zgoraj navedeno brošurico, katero s tem priporočamo učiteljem in učencem ljudskih in meščanskih šol, pa tudi staršem šoloobveznih otrok.

Listnica uredništva.

A. U. v K. v.: Prav lepo si popisal, kakó hrepeniš po nadaljnji izobrazbi. Žal, da je danes toliko zaprek! Pesmice pa še niso godne. — B. J. v R.: Znabiti bi se dalo kje uporabiti. Bomo videli. — V. Ž. v G.: Še ni zrelo. Z leti boš že kaj boljšega poslal. Danes imaš v tem še premalo izobrazbe. — J. K. v L.: Nauki so res prav lepi, kako treba za mladino pisati: obilo jih čitamo in čujemo. Ali da bi kdo res kaj odličnega napisal in objavil —! Bolje bi bilo narobe: manj svetov in več dela.

Rešitev rebusa v 8.—9. šte. „Vrtca“:

Kar jezik govori, mora često glava plačati.

Rešitev uganke v 8.—9. šte. „Vrtca“:

Nobeden.

Vabilo na naročbo.

S hvaležnostjo stopamo koncem tega letnika pred svoje naročnike. Zdelo se je že, da bomo morali list ustaviti sredi leta, a zvestoba naročnikov in dobrotljivost plemenitih src sta nam pomagli naprej. Ako pomislimo, da stane zdaj majhna učna knjiga 20 K, se moramo čuditi, da je izšlo vsaj še toliko številčk „Vrtca“ in „Angelčka“. Tisočera zahvala vsem, ki so v veliki stiski vzeli nekaj naših skrbi na svoje rame.

Pa tudi s strahom stopamo pred svoje naročnike. Kako naprej? Cene tiskarskim izdelkom so zadnji čas. nanovo poskočile. Ako bi hoteli lista izdajati v tistem obsegu, kot sta izhajala še med vojsko, bi morali naročnino na oba lista dvigniti najmanj na 60 K, pa bi nam morali pri tem ostati zvesti vsi naši sedanji naročniki, da bi mogli za silo prebiti. Toda ne smemo naročnikov preveč obremeniti. Zato pa za prihodnje leto tudi nič ne obljublamo; le to zagotovimo, da smo trdno odločeni, lista še nadalje izdajati in da bomo v korist svojih naročnikov storili vse, kar bomo mogli. Prosimo naročnike in dobrotnike, da nas ne zapuste.

„Vrtec“ in „Angelček“ skupno bosta za l. 1921 stala 26 K, „Angelček“ sam 10 K. Naročnino sprejema: Upravništvo „Vrtca“ v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 80, vse spise in rešitve pa: Uredništvo „Vrtca“ in „Angelčka“, Rova, p. Radomlje. Hvaležni bomo, ako se naročniki kmalu javijo. Tisk je tako drag, da skoro ne moremo dati tiskat več iztisov, kot kolikor jih bo naročenih. Naročnina se lahko poravna po položnici.

Imena rešilcev.

Rebus so prav rešili: Bischof Mimi, Heda in Rudolf, učenki in učenec na Viču pri Ljubljani; Osterman Karlo, učenec v Ljubljani; Ciglarič Pepo in Darinka v Ljubljani; Kunc Milenka in Drago v Novem mestu; Škoda Ignacij v Čatežu; Zemljak Josip in Megušar Makso v Mokronogu; Valček in Martica Zupanc v Sevnici; Slavica, Marica in Vinko Pirc, Ivica, Bine Zupan v Kropi; Julka in Karolina Češarek v Nemški vasi; Elica in Lizbet Kavčič v Sevnici; Franjo in Ciril Sem v Ljubnem.

Rebus in uganko so prav rešili: Salberger Darinka, učenka II. drž. gimn. v Ljubljani; Angela in Francka Gospodarič v Radečah pri Z. m., Stanko Škrabar v Višnji gori,

Uprava „Vrtca“ (Ljubljana, Sv. Petra cesta 80) priporoča „Angelček“ l. 1919. Cena celemu letniku je 5 K. Dobi se tudi še „Vrtec“ l. 1920 za 12 K in „Angelček“ l. 1920 za 6 K. Denar se pošlje po položnici, ki jo uprava priloži pošiljatvi.

